ਸੁੰਦਰ @ ਸੁੰਦਰਰਾਜਨ
ਬਨਾਮ
ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ
(ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 159-160 ਦੇ 2013)
ਵਿੱਚ
(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 300-301 ਦੇ 2011)
ਮਾਰਚ 21, 2023
[ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ,
ਹਿਮਾ ਕੋਹਲੀ ਅਤੇ ਪਾਮਿਦੀਘੰਟਮ ਸ੍ਰੀ ਨਰਸਿੰਘਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ : ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 137 – ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਇਰਾ – ਪ੍ਰਭਾਵ – ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 'ਤੇ 7 ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ – ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ – ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ – ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ – ਪਰੰਤੂ, ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ – ਫੈਸਲਾ: ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ – ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ – ਇਸ ਲਈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾਕਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਬੇਸ਼ੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਮੁਆਫ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ – 'ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ' ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਨੇਚਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਨਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕੇਵਲ ਜੇ ਅਪਰਾਧੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ – ਕੋਈ ਵੀ ਘਟਨਾਕਾਰੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ – ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ – ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਇਸ ਲਈ, 7 ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਨੇਚਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਮਾਫੀ ਦੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ – ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ 2013 – ਆਦੇਸ਼ XLVII ਨਿਯਮ: 1.

ਸਜ਼ਾ/ਸਜ਼ਾਈ:

ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ – ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ – ਸਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਣਾ, ਫੈਸਲਾ: ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੇ – ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ – ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੂ ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਦਾਸੀਨ ਦਰਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ – ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸਜ਼ਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ – ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ – ਸਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਣਾ, ਫੈਸਲਾ: ਬੱਚੇ ਦਾ ਲਿੰਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਤਲ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ

ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਤਕਲੀਫ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲਾਤ ਹੈ – ਇਹ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਾ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਬੱਚਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਬੱਚੀ – ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਬੱਚਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੁੱਢੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਅਜਿਹੇ ਰਿਮਾਰਕ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪਿਤਰਸੱਤਾਤਮਕ ਮੁੱਲ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1972 : ਧਾਰਾ 65 ਬੀ – ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡ-ਸੀਡੀਆਰਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤ – ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਅਧੀਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ – ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦੇ ਉਚਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸੀਡੀਆਰਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਵਮਾਨਨਾ : ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ – ਯਾਚੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ – ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਯਾਚੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ – ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਅਵਮਾਨਨਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।

ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਸੀਡੀਆਰ-ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਪੀਡਬਲਯੂ1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ8 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੀਡੀਆਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੁਖਤਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਰਾਹੀਂ ਵੀ। ਭਾਵੇਂ ਜੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਐਕਸ. ਪੀ5, ਜੋ ਕਿ ਸੀਡੀਆਰ ਹੈ, 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾਗ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਵੀ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਰਿਟ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਣਾਂ ਨਾਲ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 52-54]

1.2 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਉਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ 'ਲਿੰਗਰਿੰਗ ਦੈਬਤ' ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਲਿੰਗਰਿੰਗ ਦੈਬਤ ਦਾ ਤਰਕ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। [ਪੈਰਾ 57, 59]

1.3 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਨਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਮੁੜ ਜਾਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 60]

1.4 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਰਥਪੂਰਨ, ਅਸਲ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਨਿਰਦਯੀ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ। ਇਸਨੇ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਰਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ

ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਕ੍ਰਮ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਜਾਂ ਅਪੀਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਭਾਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 70-74]

1.5 ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦਾ ਲਿੰਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਤਲ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਤਣਾਅ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲਾਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਾ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਬੱਚਾ ਸੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਬੱਚੀ। ਕਤਲ ਬਰਾਬਰ ਦੁੱਖਦਾਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਬੱਚਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੁੱਢੇਪੇ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਰਿਮਾਰਕ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪਿਤਰਸੱਤਾਤਮਕ ਮੁੱਲ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸੰਦਰਭ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ। [ਪੈਰਾ 75]

1.6 ਯਾਚੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਾ ਹੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯਾਚੀ ਲਈ ਵਕੀਲ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੂ ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਦਾਸੀਨ ਦਰਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਜ਼ਾ ਫੈਸਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। [ਪੈਰਾ 79]

1.7 ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਹੀ ਇੱਕੋ ਕਾਰਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। [ਪੈਰਾ 81]

1.8 ਇਹ ਗੱਲ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੇ ਕੋਈ ਪਿਛਲੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ 23 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ 2009 ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ 2013 ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਦੇ; ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਸਿਸਟਮਿਕ ਹਾਈਪਰਟੈਂਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਡਿਪਲੋਮਾ ਦੀ ਕੁਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਉਸ ਦੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਉੱਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਬੇਸ਼ਕ

ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਮੁਆਫੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ' ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਨਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੇ ਅਪਰਾਧੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਿਆਨਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 88-90]

1.9 ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੇ ਅਪਹਰਣ ਅਤੇ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਤੌਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਨੇਚਰ ਨੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤੇ ਭਾਰ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 93, 94]

1.10 ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੁੱਡਾਲੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਰਾਜ ਦੇ ਕੰਮਾਮਪੁਰਮ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ 26 ਸਤੰਬਰ 2021 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਫਾਇਲਿੰਗ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਜਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਵਮਾਨਨਾ ਲਈ ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 95]

ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਉਰਫ ਅਸ਼ਫ਼ਾਕ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ 2014 (9) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 737 : [2014] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1009 – ਫੈਸਲਾ

ਮੋਫਿਲ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਝਾਰਖੰਡ 2021 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨਐਸ.ਸੀ. 1136; ਅਰਜੁਨ ਪੰਡਿਤਰਾਓ ਖੋਤਕਰ ਬਨਾਮ ਕੈਲਾਸ਼ ਕੁਸ਼ਨਰਾਓ ਗੋਰੰਟਿਆਲ 2020 (7) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਬਨਾਮ ਪੀ.ਕੇ. ਬਸ਼ੀਰ 2014 (10) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 473 : [2014] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 399; ਸਟੇਟ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਆਫ਼ ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ 2005 (11) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600 : [2005] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79; ਤੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 2015 (7) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 178 : [2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 721; ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 2018 (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 801; ਸੋਨੂ ਉਰਫ ਅਮਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਹਰਿਆਣਾ 2017 (8) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 570 : [2017] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 151; ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਆਫ਼ ਦਿੱਲੀ) 2022 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 1509; ਸ਼ਤਰੁਘਨਾ ਬਾਬਨ ਮੇਸ਼ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 2021 (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 596; ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ 1976 (4) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 190 : [1977] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 229; ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ 1980 (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684; ਮੁਨੀਪਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ 1981 (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 11 : [1981] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 270; ਅੱਲਾਉਦੀਨ ਮਿਆਂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਬਿਹਾਰ 1989 (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 5 : [1989] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 498; ਅੰਗੁਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ 1989 (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 33; ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ 1991 (4) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 341 : [1991] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 256; ਦੱਤਾਰਾਯਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 2020 (14) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 290 : [2019] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 295; ਦਗਦੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 1977 (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 68 : [1977] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 636; ਤਲੋਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ 1977 (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 218 : [1977] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 711; ਰਾਮਦੇਓ ਚੌਹਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਅਸਾਮ 2001 (5) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 714 : [2001] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 669; ਇਨ ਰੇ: ਫਰੇਮਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਰੀ ਰਿਗਾਰਡਿੰਗ ਪੋਟੈਂਸ਼ੀਅਲ ਮਿਟੀਗੇਟਿੰਗ ਸਰਕੰਸਟੈਂਸਜ਼ ਟੂ ਬੀ ਕੰਸਿਡਰਡ ਵਾਈਲ ਇੰਪੋਜਿੰਗ ਡੈਥ ਸੈਂਟੈਂਸਜ਼ ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰ. 1/2022; ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਲਹਾਦਰਾਓ ਵਾਸਨਿਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 2019 (12) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 460 : [2018] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 585;

ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਣ ਬਰਿਆਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 2009 (6) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 498 : [2009] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 90; ਅਨਿਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 2014 (4) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 69 : [2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 34; ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਾਨੰਦ (2) @ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ਼ ਕਰਨਾਟਕ 2008 (13) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 767 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ (2007–2021) ਵਿੱਚ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 39ਏ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾਅ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਿੱਲੀ (2022) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

[2014] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1009 ਪੈਰਾ 1 ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2020] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਪੈਰਾ 30 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 399 ਪੈਰਾ 30 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2005] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79 ਪੈਰਾ 31 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 721 ਪੈਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 801 ਪੈਰਾ 35 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2017] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 151 ਪੈਰਾ 40 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2021] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 596 ਪੈਰਾ 58 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1977] 1 ਐਸਸੀਆਰ 229 ਪੈਰਾ 63 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(1980) 2 SCC 684 ਪੈਰਾ 64 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

[1981] 3 ਐਸਸੀਆਰ 270 ਪੈਰਾ 65 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1989] 2 ਐਸਸੀਆਰ 498 ਪੈਰਾ 66 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(1989) 3 SCC 33 ਪੈਰਾ 67 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

[1991] 2 ਐਸਸੀਆਰ 256 ਪੈਰਾ 67 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2019] 11 SCR 295 ਪੈਰਾ 67 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1977] 3 ਐਸਸੀਆਰ 636 ਪੈਰਾ 68 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1977] 3 ਐਸਸੀਆਰ 711 ਪੈਰਾ 68 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2001] 3 ਐਸਸੀਆਰ 669 ਪੈਰਾ 68 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2018] 14 SCR 585 ਪੈਰਾ 76 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2009] 9 ਐਸਸੀਆਰ 90 ਪੈਰਾ 77 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2014] 3 SCR 34 ਪੈਰਾ 78 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(2008) 13 SCC 767 ਨੇ ਪੈਰਾ 91 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਕਸ਼ੇਤਰ: ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ.159-160 ਦੇ 2013 ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ.300-301 ਦੇ 2011।

Crl ਵਿੱਚ 15.02.2013 ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ। A. ਨੰਬਰ 300 ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ 2011 ਦੀ 301.

ਰੇਂਜਿਥ ਬੀ. ਮਾਰਾਰ, ਮਿਸ. ਲਕਸ਼ਮੀ ਐਨ. ਕੈਮਲ, ਅਰੁਣ ਪੂਨਾਵਿਲ, ਐਮ. ਐਮ. ਸੰਥੋਸ਼, ਅਧਿਵਕਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ।

ਵੀ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਡਾ. ਜੋਸਫ ਅਰਿਸਟੋਟਲ ਐਸ., ਮਿਸ. ਨੂਪੁਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼ੋਭਿਤ ਦ੍ਵਿਵੇਦੀ, ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਮਹਾਰਾ, ਮਿਸ. ਰਿਚਾ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ, ਅਧਿਵਕਤਾ ਜਵਾਬੀ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ.

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

ਏ. ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ–ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ.....3

ਬੀ. ਪਿਛੋਕੜ 7

ਸੀ. ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਤੇ ਤੱਕ? 9

ਡੀ. ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ? 10*

D.1 ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ..... 10*

D.2 ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 12*

E. ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਘਟਾਉ 32*

E.1. ਲੰਬਿਤ ਸੰਦੇਹ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ 32*

E.2. ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਘਟਾਉ 34*

F. ਨਿਸਕਰਸ਼ 50*

1. ਬਿਨੈਕਾਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਕੈਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਆਰਿਫ ਉਰਫ ਅਸ਼ਫ਼ਾਕ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਮੁਹੰਮਦ ਆਰਿਫ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਸਜ਼ਾ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ।

A. ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ – ਮੁਹੰਮਦ ਆਰਿਫ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

2. ਮੁਹੰਮਦ ਆਰਿਫ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਟੱਲ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋ ਨਿਆਇਕ ਮਨ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਮੌਖਿਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ:

29. [...] ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 134 ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੋ ਫੈਕਟਰਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅਟੱਲ ਹੋਣਾ। ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਿਤ ਮਨ ਉਹੀ ਤੱਥ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ, ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਕਾਰਕ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਇਹ ਹੈ ਦੁਰਲੱਭ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵਧਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਜੋ ਹਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੁਰਲੱਭ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ. ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਹੀ ਮਾਪਦੰਡ ਜਾਂ ਵਿਗੜਨ ਵਾਲੇ/ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

30. [...] ਇੱਕ ਵਾਕ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੁਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਪੀ. 749-50 'ਤੇ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 202 ਅਤੇ 206, ਜੋ ਕਿ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣਾ. ਦੁਬਾਰਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਇਹ ਸੂਚੀਆਂ ਸਿਰਫ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਦਿਮਾਗ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਧਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤ, 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਭਵ ਆਧਾਰਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਸਮੂਹ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਮਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੋ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਫਿੱਟ ਕੇਸ

ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ “ਵਾਜਬ” ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਿਧੀ".

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

3. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 39ਏ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਹਾਲੀਆ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 2007 ਤੋਂ 2021 ਤੱਕ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਇਸਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ।2 ਇਸਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਅਧਿਐਨ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 14 ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਚਕਰਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, 13 ਨੂੰ ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ 4 ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, 7 ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਦਿੱਤਾ, 1 ਵਿੱਚ ਬਰੀਕਰਨ ਅਤੇ 1 ਮਾਮਲਾ ਕੈਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਾਰਨ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਸਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।

4. ਮੁਹੰਮਦ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਰਿਫ ਨੂੰ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੱਜਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੋ ਵਧੀਕ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੀ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮੂਲ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਵੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਸੁਣੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

39. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਪਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਅਦਾਲਤ, ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਅੰਤਮ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ, ਸਜ਼ਾ ਦੀਆਂ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਪਰ ਦੱਸੀ ਕਾਰਵਾਈ. ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 5 ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਸਾਰੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, [...] ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਲੱਭਣ ਲਈ. ਇਹ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਸਿੱਖੇ ਜੱਜ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹੁਣ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰੋ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ [...] ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋ ਵਾਧੂ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ.

ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

5. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 39ਏ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਿਤ ਡਾਟਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਮੌਖਿਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਦਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜਾ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖਰੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੰਬੰਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਉਹਨਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਤਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੂਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਜੱਜ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਦਫਤਰ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ। ਡਾਟਾ ਵਿੱਚ 13 ਸਮੀਖਿਆ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਮੌਖਿਕ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਮੁੜ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ 10 ਨਵੇਂ ਸਮੀਖਿਆ ਮਾਮਲੇ ਜੋ ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਦੇ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜੋ 13 ਮਾਮਲੇ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 4 ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮੁੜ ਹੋਈ, ਜਦਕਿ 7 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, 1 ਵਿੱਚ ਬਰੀਕਰਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1 ਰੱਦ ਹੋ ਗਿਆ। 10 ਨਵੇਂ ਸਮੀਖਿਆ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, 7 ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਜਦਕਿ 3 ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ।

6. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵ, ਪਹਿਲੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ 13 ਮੁੜ-ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਸਮੀਖਿਆ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 7 ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ 10 ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੀਖਿਆ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 3 ਮਾਮਲੇ, ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਬੈਂਚ ਉਹਨਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸੰਯੋਜਨ ਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ 1 ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਬੈਂਚ ਅਪੀਲ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, 11 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, 7 ਬੈਂਚਾਂ ਦਾ ਸੰਯੋਜਨ ਇੱਕ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਜੱਜ ਉਹੀ ਸਨ ਜੋ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:

ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਪੜਾਅ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਲਗਭਗ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਉਹੀ ਬੈਂਚ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ) ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਡਾਟਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ ਦੁਆਰਾ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਉਹੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 11 ਪੁਸ਼ਟੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 4 ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਬੈਂਚ ਸੀ। ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ 7 ਪੁਸ਼ਟੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਸੰਯੋਜਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 1 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੱਜ ਉਹਨਾਂ ਦੋਨੋਂ ਬੈਂਚਾਂ ਲਈ ਆਮ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਜੱਜ ਦੋਨੋਂ ਬੈਂਚਾਂ ਲਈ ਆਮ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ 10 ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਯੋਜਨ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਡਾਟਾ ਸੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਜੇਕਰ ਉਹੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਏਗੀ, ਉਲਟ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੱਖਰੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

7. ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਡਾਟਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਣ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜੋ ਮੁਹੰਮਦ ਆਰਿਫ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਮੁੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਬੈਂਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਬੀ. ਪਿਛੋਕੜ

8. ਮੁਹੰਮਦ ਆਰਿਫ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 20 ਮਾਰਚ 2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣੀ ਗਈ।

9. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 'ਤੇ 7 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਠਾ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵੈਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ 27 ਜੁਲਾਈ 2009 ਨੂੰ। ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੋਟਰਬਾਈਕ 'ਤੇ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

10. ਪੀੜਤ ਦੇ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸਨੇ ਉਸੇ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੰਮਾਂਪੁਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਉਸੇ ਰਾਤ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ 'ਤੇ

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਕਾਲ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਫਿਰੌਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹੋਰ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਟੈਲੀਫੋਨ ਬੂਥ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫਿਰੌਤੀ ਦੀ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਬੂਥ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

11. 30 ਜੁਲਾਈ 2009 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸਮੇਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਸੈੱਟ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਵਿੱਚ ਸਿਮ ਕਾਰਡ ਸਨ, ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰਿਆ, ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੋਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮੀਨਾਰਕੁਲਮ ਟੈਂਕ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟੈਂਕ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ।

12. ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 364A, 302 ਅਤੇ 201 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ। ਮੁਕੱਦਮਾ 30 ਜੁਲਾਈ 2010 ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ (i) ਧਾਰਾ 364A ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ 1000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ, (ii) ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ 1000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ; ਅਤੇ (iii) ਧਾਰਾ 201 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸੱਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ 1000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

13. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 30 ਸਤੰਬਰ 2010 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

14. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 5 ਫਰਵਰੀ 2013 ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ।

ਸੀ. ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਇਰਾ

15. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 137 ਅਨੁਸਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 145 ਅਧੀਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ 20134 ਅਨੁਚਛੇਦ 145 ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਆਰਡਰ XLVII ਨਿਯਮ 16. ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਆਰਡਰ XLVII ਨਿਯਮ 1 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ।

17. ਮੋਫਿਜਲ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

2. [...] ਸਮੀਖਿਆ ਮੁੜ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ ਹੈ (ਦੇਖੋ: ਸੁਥੇਂਦਰਾਜਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ). ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਔਚਿਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ (ਦੇਖੋ: ਕਮਲੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਮਾਯਾਵਤੀ). ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਇਹ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚਮਕਦਾਰ ਛੱਡ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ

ਗਲਤੀ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜੋ ਨਿਆਂਇਕ ਭੁੱਲ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਡੀ. ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਸਪੱਸਟ ਗਲਤੀ?

ਡੀ.1 ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

18. ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਗਲਤੀਆਂ ਸਪੱਸਟ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਬੁਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ: ਈ. ਪੀਡਬਲਯੂ1 ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 28 ਜੁਲਾਈ 2009 ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ16 ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਜੋ ਫੋਨ ਬੂਥ ਦਾ ਆਪਰੇਟਰ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਅਤੇ

a ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਫ਼ੋਨ ਨੰਬਰ ਰਾਹੀਂ ਸੀ ਫਿਰੌਤੀ ਦੀਆਂ ਕਾਲਾਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਯਾਨੀ XXX5961 ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੰਬਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਹੈ;

ਬੀ. ਕਿ ਕਾਲ ਡਿਟੇਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਨੰਬਰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ ਅਲਾਥੁਰ, ਪਲੱਕੜ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾਲ;

c. ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈੱਲ ਫੋਨ ਲਈ 15-ਅੰਕ ਦਾ IMEI ਨੰਬਰ ਹੈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੋਬਾਈਲ ਵਾਲਾ ਸਿਮ ਹੈ XXX5961 ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੰਬਰ, ਜ਼ਬਤੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਮੀਮੋ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ IMEI ਨੰਬਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਵੇਰਵੇ ਰਿਕਾਰਡ;

d. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਫਿਰੌਤੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ ਕਾਲ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ PW1 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮਾਂ) ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਯਾਨੀ. XXX847 ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੰਬਰ, PW1 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ;

ਈ. PW1 ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 28 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ 2009 ਅਤੇ PW16 ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਫ਼ੋਨ ਦੇ ਆਪਰੇਟਰ ਜਿਸ ਬੂਥ ਰਾਹੀਂ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਉੱਤੇ; ਅਤੇ

f. ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 65B ਅਧੀਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

19. ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੇ ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਆਧਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉੱਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਰਖਣ ਲਈ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਣੇ ਹਨ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ।

ਡੀ.2. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

20. ਅਸੀਂ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਾਚੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਣੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਹੋਰ, ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਿਰਫ ਫਿਰੌਤੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਥਿਤ ਕਾਲਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਜੁੜੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ।

21. ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਯਾਚੀ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ।

22. ਯਾਚੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰੌਤੀ ਦੀ ਕਾਲ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਸ ਨੰਬਰ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ, 30 ਜੁਲਾਈ 2009 ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਜੋ ਕਿ XXXX5961 ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਸਿਮ ਵਾਲਾ ਸੈੱਲ ਫੋਨ ਯਾਚੀ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾਲ ਹੀ 2 ਹੋਰ ਸੈੱਲ ਫੋਨਾਂ, ਜਿਸ ਮੋਟਰਬਾਈਕ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦਾ ਸਕੂਲ ਬੈਗ ਵੀ।

23. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਅਤੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਆਈਐਮਈਆਈ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਤਰਕ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਅਤੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਆਈਐਮਈਆਈ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ 15-ਅੰਕ ਆਈਐਮਈਆਈ ਨੰਬਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਅੰਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਹਰ ਜੰਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਆਈਐਮਈਆਈ ਨੰਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਾਂਡ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ 8 ਅੰਕ ਟਾਈਪ ਅਲੋਕੇਸ਼ਨ ਕੋਡ (ਟੀਏਸੀ) ਦੇ ਅੰਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 2 ਅੰਕ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਅਗਲੇ 6 ਅੰਕ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਬਾਡੀ ਦੁਆਰਾ ਆਵੰਟਿਤ ਬ੍ਰਾਂਡ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਜੰਤਰ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੇ 6 ਅੰਕ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਵੰਟਿਤ ਵਿਲੱਖਣ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਹਨ।7

24. ਇਸ ਯਾਚੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ 14 ਅੰਕ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਅਤੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। IMEI ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਅੰਕ 'ਲੂਨ ਚੈੱਕ ਅੰਕ' ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਐਲਗੋਰਿਦਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਖਰੀ ਅੰਕ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਅਤੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ 14 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਲਗੋਰਿਦਮ ਰਾਹੀਂ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ IMEI ਨੰਬਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਅੰਕ ਦਾ ਫੰਕਸ਼ਨ ਪਹਿਲੇ 14 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ 14 ਅੰਕ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਨੋਖੇ ਉਪਕਰਣ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ IMEI ਨੰਬਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਫਰਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਉਪਕਰਣ ਦੇ IMEI ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, IMEI ਨੰਬਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨੂੰ ਟਾਈਪੋਗ੍ਰਾਫੀਕਲ ਗਲਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

25. ਪੀਡਬਲਿਊ1 ਦੇ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ1 ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮਿਲੀ ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ।

26. ਪੀਡਬਲਿਊ8 ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਪੀਡਬਲਿਊ1 ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਨੰਬਰ ਲੱਭ ਸਕੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਕਾਲ 'ਤੇ ਉਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਸਕੇ। ਪੀਡਬਲਿਊ1 ਨੇ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਾਤ 9:30 ਵਜੇ ਫਿਰੌਤੀ ਲਈ ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ1 ਦੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਯਾਚੀ 'ਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ XXX847 ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੰਬਰ ਉਸਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ16 ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਗਈ 28 ਜੁਲਾਈ 2009 ਨੂੰ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਲ ਬਾਰੇ।

27. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਡੀਆਰਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 65ਬੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ।

ਵੋਡਾਫੋਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ11, ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਖੁਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਵੇਰਵੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਜੋ ਯਾਚੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ8 (ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ1 ਦਾ ਨੰਬਰ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪੁੱਛਣ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ) ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਲਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਜੋ XXXX5961 ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 27 ਜੁਲਾਈ 2009 ਨੂੰ ਰਾਤ 9:22 ਅਤੇ 9:25 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ8 ਨੂੰ ਦੋ ਕਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ

ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ XXXX847 ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਾਤ 9:39 'ਤੇ ਕਾਲ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈਈਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਅਧੀਨ ਉੱਲੇਖਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

28. ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਨੂੰ ਆਈਈਏ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ 2000 ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਡਿਜੀਟਲ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

29. ਆਈਈਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"65-ਬੀ. ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ.—(1) ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਛਾਪੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਟੀਕਲ ਜਾਂ ਮੈਗਨੈਟਿਕ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਕਾਪੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ (ਇਥੇ 'ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁਟ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਮੂਲ ਦੀ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮੂਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਗਰੀ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਨਾਮਤ:

(ਕ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁਟ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ;

(ਖ) ਉਕਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਧਾਰਣ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੀਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

c) ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ, ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ

(d) ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਸਧਾਰਣ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਫੀਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(3) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਚਾਹੇ—

(a) ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ; ਜਾਂ

(b) ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ; ਜਾਂ

(c) ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਜਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ; ਜਾਂ

(d) ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਜਨਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਜੋ ਵੀ ਕ੍ਰਮ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(4) ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਯਾਨੀ—

(a) ਉਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ;

(b) ਉਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੰਤਰ ਦੀਆਂ ਉਚਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇਣਾ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੋਣ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(c) ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (2) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜੰਤਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (ਜੋ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹੋਣਗੇ; ਅਤੇ ਇਸ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਸਰਬੋਤਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ।

(5) ਇਸ ਭਾਗ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ—

(a) ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤਦ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਚਾਹੇ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਉਪਕਰਣ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ (ਮਨੁੱਖੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ) ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ;

(b) ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਸਟੋਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜੇ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(c) ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਚਾਹੇ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਉਪਕਰਣ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ (ਮਨੁੱਖੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ) ਉਤਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਵਿਆਖਿਆ—ਇਸ ਭਾਗ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਤੋਂ ਗਣਨਾ, ਤੁਲਨਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

30. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਰਜੁਨ ਪੰਡਿਤਰਾਓ ਖੋਤਕਰ ਬਨਾਮ ਕੈਲਾਸ਼ ਕੁਸ਼ਨਰਾਓ ਗੋਰੰਟਿਆਲ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਬਨਾਮ ਪੀ.ਕੇ. ਬਸ਼ੀਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਗਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਈਈਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਨਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਨੁਪਾਲਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

31. ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਟੇਟ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ:

150. ਅਨੁਭਾਗ 63 ਅਨੁਸਾਰ, "ਦੁਯਤੀਯਕ ਸਬੂਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, 'ਉਹ ਕਾਪੀਆਂ ਜੋ ਮੂਲ ਤੋਂ ਮਕੈਨੀਕਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਾਪੀ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਪੀਆਂ'। ਅਨੁਭਾਗ 65 ਦੁਯਤੀਯਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੂਲ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਰਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਉਹ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਪੈਰਾ 276 ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ/ ਸਰਵਰਾਂ ਤੋਂ ਮਕੈਨੀਕਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਪ੍ਰਿੰਟਆਉਟ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਭਾਗ 65-ਬੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਭਾਵ, ਅਨੁਭਾਗ 63 ਅਤੇ 65 ਅਧੀਨ ਦੁਯਤੀਯਕ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਭਾਗ 65-ਬੀ ਦੇ ਉਪ-ਭਾਗ (4) ਵਿੱਚ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੁਯਤੀਯਕ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਭਾਵ, ਅਨੁਭਾਗ 63 ਅਤੇ 65 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

32. ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

22. ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਭਾਗ 63 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਅਨੁਭਾਗ 65 ਦੇ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਝੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ। Generalia specialibus non derogant, ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਰਹੇਗਾ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਭਾਗਾਂ 59 ਅਤੇ 65-ਏ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਅਨੁਭਾਗ 63 ਅਤੇ 65 ਦੁਯਤੀਯਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ; ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਾਗਾਂ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸਬੰਧੀ ਦੁਯਤੀਯਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਐਸਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਦੁਯਤੀਯਕ ਸਬੂਤ ਤਬ ਤੱਕ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਅਨੁਭਾਗ 65-ਬੀ ਅਧੀਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸੀਡੀ, ਵੀਸੀਡੀ, ਚਿੱਪ, ਆਦਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਨੁਭਾਗ 65-ਬੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਦੇ, ਉਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸਬੰਧੀ ਹੈ ਅਯੋਗ(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

33. ਇਸ ਲਈ, ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀਡੀਆਰਜ਼, ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੂਰਾ

ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਈਈਏ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

34. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਟੋਮਾਸੋ ਬ੍ਰੂਨੋ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ12$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਸੱਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

24. ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਨਾਲ, ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਧਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਵਿੱਚ 2000 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਾਲ, ਧਾਰਾਵਾਂ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 65-ਏ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹਨ। ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਜੋਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਕਾਗਜ਼ ਪ੍ਰਿੰਟਆਉਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਟੀਕਲ ਜਾਂ ਮੈਗਨੈਟਿਕ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਿਊ 13 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਭਾਗਿਆਸ਼ਾਲੀ ਰਾਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

35. ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਤੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 65ਏ ਅਤੇ 65ਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿ□ਯ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਕੋਡ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

24. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਬਨਾਮ ਪੀ.ਕੇ. ਬਸ਼ੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ, ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦਰਜਾ ਸਬੂਤ ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 63 ਅਤੇ 65 ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ, ਪੈਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

25. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੋਮਾਸੋ ਬ੍ਰੂਨੋ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸੱਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤ ਕਾਬਲ ਕਬੂਲ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਕਬੂਲਿਆਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਹ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ

ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ(4) ਅਧੀਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

26. ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕੋਡ ਵਜੋਂ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਦਾਰਥ ਉੱਤੇ ਅੱਖਰਾਂ, ਅੰਕਾਂ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

36. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਘੱਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵਲੋਂ ਅਰਜੁਨ ਪੰਡਿਤਰਾਓ ਖੋਤਕਰ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਟੋਮਾਸੋ ਬ੍ਰੂਨੋ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਕਾਰਨ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

73. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲਾ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:

73.1. ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ., ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਉੱਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਟੋਮਾਸੋ ਬ੍ਰੂਨੋ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜੋ ਕਿ ਗਲਤੀ ਕਾਰਨ ਅਣਗਹਿਲੀ ਹੈ, ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ 3-4-2018 ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਚ.ਪੀ. ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪਲਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

73.2. ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹਨ ਕਿ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ(4) ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੂਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਲੈਪਟਾਪ ਕੰਪਿਊਟਰ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਟੈਬਲੇਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਉਪਕਰਣ ਉੱਤੇ ਮੂਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਤੇ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਜਿਥੇ "ਕੰਪਿਊਟਰ" ਇੱਕ "ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ" ਜਾਂ "ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈੱਟਵਰਕ" ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ(1) ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 65-ਬੀ(4) ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਵਾਕ ਜੋ ਕਿ "... ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਅਧੀਨ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ..." ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਸ ਨੂੰ "ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62,..." ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾਲ, ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਦੇ ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

37. ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੈਟਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ: ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ ਪੰਡਿਤਰਾਓ ਖੋਤਕਰ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

38. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਦਾ ਫੈਸਲਾ 18 ਸਤੰਬਰ 2014 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਜੋ ਕਿ 4 ਅਗਸਤ 2005 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਲਾਗੂ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ 30 ਜੁਲਾਈ 2010 ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ, 30 ਸਤੰਬਰ 2010 ਨੂੰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 5 ਫਰਵਰੀ 2013 ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਿਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ 20 ਮਾਰਚ 2013 ਨੂੰ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਉਰਫ ਅਸ਼ਫ਼ਾਕ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

39. ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ।

40. ਸੋਨੂ ਉਰਫ ਅਮਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ14$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਨੇ ਮੈਦਾਨ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ:

37. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 4-8-2005 ਨੂੰ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ(4) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੇ ਮੈਦਾਨ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ 18-9-2014 ਨੂੰ ਅਨਵਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਾਰਨ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। 4-8-2005 ਅਤੇ 18-9-2014 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨਵਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ "ਪ੍ਰਸਪੈਕਟਿਵ ਓਵਰਰੂਲਿੰਗ" ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਾਧਨ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸਾਸਨ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਿਨਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਜੋੜੇ ਗਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਐਤਰਾਜ਼ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਕਿ ਅੰਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

41. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਰਜੁਨ ਪੰਡਿਤਰਾਓ ਖੋਤਕਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੋਨੂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ।

42. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੋਨੂ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸੀਡੀਆਰਜ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਟਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਐਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ, ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸੀਡੀਆਰਜ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੀ ਗਈ ਸੀ ਟਰਾਇਲ ਜਾਂ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੋਨੂ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ:

32. ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਇਹ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੀਡੀਆਰਜ਼ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ, ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਐਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ(4) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਜੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ

ਪਰੀਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੀਡੀਆਰਜ਼ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਜ਼ਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਐਡਮਿਸੀਬਿਲਿਟੀ ਦਾ ਐਤਰਾਜ਼ ਵੀ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਇਕ ਮੌਲਿਕ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਟਰਾਇਲ 'ਤੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਪਾਸ ਘਾਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਰਾਜ ਦੇ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ, 1973 ਅਧੀਨ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤਾ। ਸੀਡੀਆਰਜ਼ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਸੀਡੀਆਰਜ਼ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ(4) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਐਤਰਾਜ਼ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਐਤਰਾਜ਼ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

43. ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਰਜੁਨ ਪੰਡਿਤਰਾਵ ਖੋਤਕਰ ਵਿੱਚ ਸੀਡੀਆਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਿਪਟਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 65B ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ, ਇਸਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ। ਇਸਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

54. ਇਸ ਲਈ, ਆਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਜਿਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਅਟੱਲ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 91 ਜਾਂ 311 ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 165 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੇਕਰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਫਿਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ-ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

44. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸੋਨੂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜੋ ਦੇਰ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਡੀਆਰਜ਼ ਸੈਕਸ਼ਨ 65ਬੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੇਸ, ਜਿੱਥੇ ਟ੍ਰਾਇਲ 18 ਸਤੰਬਰ 2014 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ।

45. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ)15$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੁਨਰਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ

ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

“24. ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 4.8.2005 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਯਾਨੀ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 13.9.2007 ਅਤੇ 10.8.2011 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ 18.9.2014 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪਿੱਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸੋਨੂ ਉਰਫ ਅਮਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 30 ਵਿੱਚ ਮੰਨੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਖੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੂੰਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।” ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਇਸ ਪੁਨਰਵਿਚਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ ਪੰਡਿਤਰਾਓ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

25. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ, ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ(4) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

46. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਸੀ, ਇਹਨਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

47. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਜ਼ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ:

18. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਮੁਤਾਬਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੀ ਮਾਂ, ਬੱਚਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ 8.00 ਵਜੇ ਸਕੂਲ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 4.30 ਵਜੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਭਾਵ, 27.7.2009 ਨੂੰ, ਬੱਚਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲ ਗਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.6, ਸ਼ਕਤੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਕੂਲ, ਵ੍ਰਿਧਾਚਲਮ ਦੇ ਕਰਾਸਪਾਂਡੈਂਟ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਰਜਿਸਟਰ, ਐਕਸ.ਪੀ3 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਉਸ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵੈਨ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 2 ਮੁਤਾਬਕ, ਉਹ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ, ਦੋਵੇਂ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵੈਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਰਕੁਡਲ ਉੱਤੇ ਉੱਤਰੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਐ-1 ਜੋ ਇੱਕ ਨੀਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਹੇਠ ਮੋਟਰਬਾਈਕ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਝੂਠੇ ਕਾਰਨ ਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਗਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ। ਪਰ, ਉਹਨਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਜੱਜ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਬੱਚਾ 10 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ 11 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ।

[...]

19. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਕਨਵਿੰਸਿੰਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਪਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ 4.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਇਆ, ਉਸਨੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2, ਦੂਜੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ।ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੱਚਾ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੋਟਰਬਾਈਕ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੱਸ ਕੇ। ਹੁਣ, ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਐਕਸ.ਪੀ1 ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਰਜਨ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਐਕਸ.ਪੀ1, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਕਮਲੀ, ਦੂਜੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਨੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੱਚਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੋਟਰਬਾਈਕ 'ਤੇ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਝੂਠੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਥੇ ਪਾਈ ਗਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਰਜਨ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਨੇ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਵਰਜਨ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੱਚਾ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੋਟਰਬਾਈਕ, ਜਿਸਨੂੰ ਐਮ.ਓ.5 ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਾਸ-ਐਗਜ਼ਾਮਿਨੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਬੱਚੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਡੋਲ ਰਹੀ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਲੈ ਕੇ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

20. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਨੇ ਏ-1 ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਕਾਰਵਾਈ ਐਕਸ.ਪੀ4 ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਮਿਲੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3 ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3 ਕਾਫੀ ਪੱਕਾ ਅਤੇ ਉਮਰ ਵਿੱਚ 41 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਕੂਲ ਵੈਨ ਰੁਕੀ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਅਤੇ ਮਰਹੂਮ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੀਚੇ ਉੱਤਰੇ, ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਏ-1 ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਾਈਕ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3 ਨੇ ਵੀ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਅਤੇ ਏ-1 ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣਿਆ। ਹੁਣ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਜੋ ਕਿ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਟਿੱਪਣੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਰੀਖਣ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਲਈ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਏ-1 ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.10 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਨਿਆਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਏ-1 ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਜ਼.2 ਅਤੇ 3 ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਬੂਤ।

21. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਾਥੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ, ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਬੱਚਾ ਕੇਵਲ 7 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਬੱਚਾ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਕਮਲੀ ਜੋ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਕੱਠੇ ਉੱਤਰੇ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਏ-1 ਉੱਥੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਲਕੇ ਕਾਰਨ ਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3 ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਦਾ ਵੀ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ 41 ਸਾਲ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਸ 2

ਅਤੇ 3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ।

48. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਗਵਾਹ, ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ3, ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਯਾਚੀ ਸਕੂਲ ਬੱਸ ਤੋਂ ਉੱਤਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਮੋਟਰਬਾਈਕ 'ਤੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਰੀਖਣ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਪਛਾਣਿਆ ਜੋ ਕਿ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਣਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਬੇਦਾਗ ਸਬੂਤ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ2, ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਵਾਹ, ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਲੈਣ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਣਾਇਆ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਕੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੋਟਰਬਾਈਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਣਿਆ।

49. ਉਪਰੋਕਤ ਸਬੂਤ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੀੜਤ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਯਾਚੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੌਰਾਨ, ਯਾਚੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਵਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ:

21. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਗਏ ਪਰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੇ ਅਗਵਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ। ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਕੱਢਣ ਦੀ ਬਿਨਾ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਕਿ ਕੀ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੇ ਅਗਵਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

50. ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਬੂਤ ਸਨ:

“27. ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਉਸ 'ਤੇ ਬੋਝ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਕਾਰਨ/ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਸੀ, ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਫਿਰੌਤੀ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ, ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ, ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

51. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਯਾਚੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ:

28. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 30.7.2009 ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਸੀਨਾਥਨ (ਪੀਡਬਲਿਊ13) ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੋਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਮੀਰਕਾਂਕੁਲਮ ਟੈਂਕ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ, ਸੁਰੇਸ਼ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮੀਰਕਾਂਕੁਲਮ ਟੈਂਕ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਬੋਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਡਾ. ਕਥਿਰਵੇਲ (ਪੀਡਬਲਿਊ12) ਨੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੇ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਵੇ।ਦ ਤਤਕਾਲ ਸਬੂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਾਸੀਨਾਥਨ (PW13) ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਕੂਲ ਬੈਗ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੀ ਸਲੇਟ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਨੇ ਕੀਤੀ (PW1) ਸੁਰੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਹੱਥੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਵੀ ਹੋਇਆ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ।

52. ਸੀ.ਡੀ.ਆਰਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ਼ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਨ ਸਬੂਤ ਜੋ PW1 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ PW8. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹਨ ਸੀ.ਡੀ.ਆਰਜ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਬੂਤ:

[...] ਇਸ ਮੋੜ ਤੇ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.13 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਏ-1 ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਯੋਗ ਹਿੱਸਾ ਐਕਸ.ਪੀ9 ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਨੇ 27.7.2010 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 9.22 ਪੀ.ਐਮ. ਅਤੇ 9.25 ਪੀ.ਐਮ. ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.8 ਨੂੰ ਦੋ ਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ 9.39 ਪੀ.ਐਮ. 'ਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਨੂੰ ਫਿਰੌਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਕਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਚਾਹੇ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ੰਕਰ ਜਿਸ ਨੇ 9.22 ਪੀ.ਐਮ. ਅਤੇ 9.25 ਪੀ.ਐਮ. 'ਤੇ ਕਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਇਕ ਕਾਲਪਨਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਏ-1 ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਜਿਸ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਾਮਤ ਦੋ ਕਾਲਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.8 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 9.22 ਅਤੇ 9.25 ਪੀ.ਐਮ. 'ਤੇ ਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਕ ਕਾਲ 9.39 ਪੀ.ਐਮ. 'ਤੇ ਏ-1 ਵੱਲੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.8 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ 'ਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.8 ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਵੀ ਏ-1 ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਸ.ਪੀ5 ਸੈਕਿੰਡਸ ਵਿੱਚ 9.25 ਪੀ.ਐਮ. 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ ਐਕਸ.ਪੀ5 ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਲ ਜੋ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਉਥੇ ਪਾਈ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਐਮ.ਓ.4 ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਸੀ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਏ-1 ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਸਿਮ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਬਿਨਾਂ ਸਿਮ ਕਾਰਡ ਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਿੰਨ ਕਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਾਮਤ ਦੋ ਕਾਲਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.8 ਨੂੰ 9.22 ਅਤੇ 9.25 ਪੀ.ਐਮ. 'ਤੇ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦਾ ਨੰਬਰ ਪਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤੀਜੀ ਕਾਲ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਏ-1 ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦਾ ਨੰਬਰ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.8 ਨੂੰ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਿਆ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਲਗਭਗ 9.39 ਪੀ.ਐਮ. 'ਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਨੂੰ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਜੇਕਰ ਐਕਸ. ਪੀ5, ਜੋ ਕਿ ਸੀਡੀਆਰ ਹੈ, ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾਗ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

53. ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉੱਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਵੀ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਰਿਟਾਂ ਉੱਤੇ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

54. ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਣਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਇਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਯਾਚੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਲਈ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਪੀੜਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ।

55. ਯਾਚੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਵੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਈ. ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਘਟਾਓ

56. ਯਾਚੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਬਹਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਿਨਾਂ ਉਚਿਤ ਘਟਾਓ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੇ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਯਾਚੀ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਈ.1. ਲਿੰਗਰਿੰਗ ਡਾਊਟ ਥਿਊਰੀ

57. ਯਾਚੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ 'ਲਿੰਗਰਿੰਗ ਡਾਊਟ' ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

58. ਪਰ, ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਬਾਬਨ ਮੇਸ਼ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ16$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ 'ਲਿੰਗਰਿੰਗ ਡਾਊਟ'/'ਰੈਸਿਡੂਅਲ ਡਾਊਟ' ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

77. ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਡੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਮਾਨਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਬਤ ਜਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਸੁਸੰਗਤ ਚੇਨ ਬਣਾਉਣ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋਣ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਉੱਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਝ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਝ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਣਾ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਦਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਰੈਸਿਡੂਅਲ ਡਾਊਟ" ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਜਾਂ ਥਿਊਰੀ ਦਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਰੈਸਿਡੂਅਲ ਡਾਊਟ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਯੂ.ਐੱਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

78. ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਲੂ ਖਾਨ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਉੱਚ ਜਾਂ ਸਖਤ ਮਾਨਕ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਇਥੇ ਉੱਪਰ ਪੈਰਾ 50 ਵਿੱਚ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

59. ਇਸ ਲਈ, ਬਚਾਅ ਜਾਂ ਲੰਬਿਤ ਸੰਦੇਹ ਦੀ ਦਲੀਲ ਯਾਚੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬਲਕਿ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸ਼ਾਰਦਾ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਨਕ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਯਾਚੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ:

24. ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ, ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 27.7.2009 ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵੈਨ ਤੋਂ ਉਤਰਨ ਸਮੇਂ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸੁਰੇਸ਼ ਦੇ ਅਪਹਰਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

[...]

27. [...] ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ, ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

60. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯਾਚੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਨਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਿਤ ਹੈ।

ਈ.2. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਨਰਮੀ

61. ਯਾਚੀ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਯਾਚੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਚਿਤ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਯਾਚੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਨਰਮੀ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

62. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪੂਰਵਕਾਲੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 235 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

> 235. ਬਰੀ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ।—
> (1) ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਿੰਦੂਆਂ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ) ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੱਜ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇਵੇਗਾ।
> (2) ਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੱਜ, ਜੇ ਉਹ ਧਾਰਾ 360 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦਾ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗਾ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਪਾਸ ਕਰੇਗਾ।

63. ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ[18]SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 235(2) ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪੜਾਅ ਫੌਜਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪੜਾਅ ਹੈ।

64. ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ[19]SUPERSCRIPT ਨੇ

ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ:

151. ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 354(3), 1974 ਦੀ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਕੋਡ ਆਫ 1898 ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਦਲਾਅ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਤਲ ਅਤੇ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੋਨੋਂ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸਜ਼ਾਵਾਂ, ਮੌਤ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ, ਸਾਮਾਨ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਇਸ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 354(3) ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਤਲ ਅਤੇ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਧੀਨ ਛੇ ਹੋਰ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ (ਜਾਂ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਕੈਦ) ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ।
[...]

152. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 235(2) ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜਗਮੋਹਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

[...]

163. […] ਹੁਣ, ਧਾਰਾ 235(2) ਇੱਕ ਵੰਡਿਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਧਾਰਾ 354(3) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 235(2) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 354(3) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 302, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ "ਮੁੱਖ" ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

65. ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਇਸ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁਨੀਰਪਨ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ20$_{SUPERSCRIPT}$ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀਤਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ।

66. ਅੱਲਾਉਦੀਨ ਮਿਆਂ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ21$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

10. …ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਕੋਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਹਿਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 235 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਗੁਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਚੁਣਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼

ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀਤਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

[...]

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੰਦਗੀ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀਤਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਚੁਣਾਵ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਜੇਕਰ ਚੁਣਾਵ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਹਲਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਪਰਾਧੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਹੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜੋਰ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਪਰਿਣਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 235 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਭਾਗ ਵੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਭਾਗਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਦਲਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ। ਸਿਰਫ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਅਤੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਾ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪਰਾਧੀ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

67. ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਣ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਅੰਗਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਰਾਜ22SUPERSCRIPT, ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ23SUPERSCRIPTਅਤੇ ਦੱਤਾਰਾਯ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ24SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਦੋਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

68. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵੱਖਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਇੱਕੋ ਦਿਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 235(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਦਗਡੂ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ25SUPERSCRIPT, ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ26SUPERSCRIPT ਅਤੇ ਰਾਮਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ27SUPERSCRIPT।

69. ਸੂਓ ਮੋਟੂ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (Crl.) ਨੰਬਰ 1/2022 ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਮੁੜ: ਫਰੇਮਿੰਗ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਭਾਵੀ ਮਿਟੀਗੇਟਿੰਗ ਹਾਲਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 235(2) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਜਦਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ 'ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ' ਕੀ ਸੀ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ

ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤੀ ਪੜਾਅ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਂਝੇ ਆਧਾਰ ਸਨ:

27. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਾਂਝੀ ਧਾਗਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਅਰਥਪੂਰਨ, ਅਸਲ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

70. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨਾਲ ਨਿਬੜਨ ਵਾਲੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਫੈਸਲੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਥਪੂਰਨ, ਅਸਲ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਸੁਣਵਾਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

71. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ:

ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਫਿਰੌਤੀ ਲਈ ਅਗਵਾ ਹੋਣਾ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫਿਰੌਤੀ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਬ ਤੱਕ ਫਿਰੌਤੀ ਲਈ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘੋਰ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਅਗਵਾ ਫਿਰੌਤੀ ਲਈ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਘੋਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਘਣਾ ਰੋਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਲਖਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਘੋਰ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਇਆ ਜਾਵੇ; ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ।

72. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਨਿਰਦਯੀ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਇਸਨੇ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਅਤਿ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਨੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਇਸਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

28. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਮਾਨਵੀ ਅਤੇ ਨਿਰਦਯੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਮੀਰ ਨੂੰ ਝਿੰਜੋੜ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਯਾ ਜਾਂ ਨਰਮੀ ਦਿਖਾਉਣਾ ਦਯਾ ਨੂੰ ਗਲਤ ਜਗ੍ਹਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਰਮੀ ਦਿਖਾਉਣਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਿਸਟਮ 'ਤੇ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

73. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ। ਪਰੰਤੂ, ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ:

31. ਉਪਰੋਕਤ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਵੀ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲਾਤ ਦਸਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2010) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 56 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿੱਥੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ (ਜ਼ਰੂਰ, ਇੱਥੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗੰਭੀਰ ਹਨ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

74. ਉਪਰੋਕਤ ਕ੍ਰਮ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਯਾਚੀ ਦੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

75. ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

30. [...]

(vii) ਖਾਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਫਿਰੌਤੀ ਲਈ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ, ਅਚੰਭੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਕੋਲ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਸਨ – ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ। ਇਕੋ ਮੁੰਡੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨਾ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਕੋ ਮੁੰਡੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਇਕੋ ਮੁੰਡੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਪੀੜਾ, ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਚਲਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਗੇ, ਅਕਥਨੀਯ ਹੈ। ਦੁੱਖੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਅਤਿ ਦੁੱਖ, ਜ਼ਰੂਰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦਾ ਲਿੰਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ।

ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਤਲ ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਟਰਾਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਾ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਬੱਚਾ ਸੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਬੱਚੀ। ਕਤਲ ਬਰਾਬਰ ਦੁੱਖਦਾਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਬੱਚਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੁੱਢੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਰਿਮਾਰਕ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪਿਤਰਸੱਤਾਤਮਕ ਮੁੱਲ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸੰਦਰਭ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ।

76. ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਲਹਾਦਰਾਵ ਵਾਸਨਿਕ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾ□ਟਰ ਰਾਜ28$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਹ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

43. ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਅਸੰਭਵਤਾ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸਾਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਅਸੰਭਵਤਾ।

[...]

45. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਸੁਧਾਰਿਆ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ (ਨਾ ਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵਤਾ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵਤਾ) ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 354(3) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ “ਖਾਸ ਕਾਰਨਾਂ” ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਡੇਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਬਤ ਕਰੇ, ਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ, ਜੇ ਉਹ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉੱਤੇ ਬਾਹਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬਣਤਰ ਬਾਰੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ, ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

46. ਜੇਕਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਾਫੀ ਲੰਬਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੇ। ਪਰ, ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਾਫੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

47. ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ, ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਸਮਾਜਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤੱਕ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਇਸਦੀ ਬਰਬਰਤਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਈ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਬਰਿਆਰ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ "ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੋਵੇਂ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ।" ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਨਿਰਦਯੀ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਭਿਯੋਜਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਆਪਣੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਇੱਕ ਆਸਾਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵੀ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਸਮਾਜਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਪਲਬਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਮਾਹਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ, ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੰਬੀ ਅਵਧੀ ਦੀ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

77. ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ‘ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ’ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਣ ਬਰਿਯਾਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ29$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਪਰੇ ਅਪਰਾਧੀ ਵੱਲ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

66. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਸਿਦਾਂਤ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਕਾਰਾਵਾਸ ਦੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਜੀਵਨ ਕਾਰਾਵਾਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਬੇਮਤਲਬ ਅਤੇ ਤਰਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇਗੀ? ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੀਵਨ ਕਾਰਾਵਾਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਰਥਕ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਅਪਰਾਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ, ਹੋਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਆਸਾਨ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਕੇ ਬਾਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

78. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਨਿਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ30$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ ਇਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿੰਦੂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ:

33. ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਸਮਾਜ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਖਤਰਾ ਬਣਾਏਗਾ', ਇਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਣ ਬਰਿਯਾਰ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ, ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇਕ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਏ, ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਲਈ ਸਮਰਥਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਧਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਤੱਥ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ, ਜੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਾਧੂ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਵਰਗੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਲਈ ਬੁਲਾਵਾ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

79. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪੀਲੇਟ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਂ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੂ ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਦਾਸੀਨ ਦਰਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

80. ਮੋਫਿਜ ਖਾਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵੀ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਿਆਂ, ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਚੁੱਪ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

9. ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਮੋਹਦ. ਮੰਨਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਅਤਿ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ, ਅਰਥਪੂਰਨ, ਅਸਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼

ਕਰਕੇ। ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ, ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਬੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

10. ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਰਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਘਟਾਉਣ ਯੋਗ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਬੱਧਨ ਫਰਜ਼ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਧਿਆ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬਰਬਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਪੂਰਵ-ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 14 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਕੈਦ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

81. ਮਿਟਿਗੇਟਿੰਗ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਾਰਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

82. ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ: (i) ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ; (ii) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ; (iii) ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ; (iv) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ; ਅਤੇ (v) ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ।

83. 26 ਸਤੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ, ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਕੰਮਾਪੁਰਮ, ਕੁੱਡਾਲੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਸਿਸਟਮਿਕ ਹਾਈਪਰਟੈਂਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਦਵਾਈ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਡਿਪਲੋਮਾ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

84. ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ 8 ਨਵੰਬਰ 2018 ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਵਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕੁੱਡਾਲੋਰ-4 ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟੈਂਟ ਵਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ 6 ਨਵੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬੀ, 26 ਸਤੰਬਰ 2021 ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

85. ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਸੁਓ ਮੋਤੂ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 3 ਆਫ 2021 ਵਿੱਚ ਸਿਰਲੇਖ ਇਨ ਰੀ: ਪੈਰੀ ਕਾਂਸਾਗਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਲਾਈਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ / ਲੁਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਵਮਾਨਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ:

15. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਵਮਾਨਨਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਅਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ ਗਏ ਅਵਮਾਨਨਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਲਈ ਅਵਮਾਨਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝ੍ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਖਿਲਾਫ ਸੂਓ ਮੋਟੋ ਅਵਮਾਨਨਾ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਛੁਪਾਈ ਹੈ।

86. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 30 ਜੁਲਾਈ 2010 ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਕਰੀਬ 4 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਉਹ 2009 ਤੋਂ, 13 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਈ ਪਿਛਲੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

87. ਸਮੀਖਿਆ ਯਾਚਿਕਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸਨ, ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਘੱਟਗਿਣ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਲੜ ਸਕੇ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਘੱਟਗਿਣ ਹਾਲਾਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ।

88. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਈ ਘੱਟਗਿਣ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੇ ਕੋਈ ਪਿਛਲੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ 23 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ 2009 ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ 2013 ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਸਿਸਟਮਿਕ ਹਾਈਪਰਟੈਂਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਡਿਪਲੋਮਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੌਲਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪੇਸ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਉਸ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਸਰ ਹੈ।

89. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਬੇਸ਼ੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, 'ਦੁਰਲੱਭ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ' ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਨਾ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਜੇ ਅਪਰਾਧੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

90. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਿਆਨਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

91. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਮੁਆਫੀ ਨਾਕਾਫੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਾਨੰਦ (2) @ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ31SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ:

92. ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਦੋ ਪਹਲੂ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਬੇਹੱਦ ਸਖਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾਫੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਕੇਸ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਬਿਰਲੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹਿਚਕਿਚਾਹਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾਫੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹਨ, ਇੱਕ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਸਾਰੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ, 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮੌਤ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਧੱਕਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਵਾਕਈ ਵਿਨਾਸਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚਿਤ,

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਕੋਰਸ ਹੋਵੇਗਾ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਹ ਲੈਣਾ ਜੋ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵਿੱਚਕਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅੰਤਰ। ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 14 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਨਾ ਸਮਝਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਤਰਫ ਮੁੜਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

92. ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਭੁਗਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਐਫ. ਨਿਸਚਾਇ

93. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਪਹਰਣ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਤੌਲਣ ਸਮੇਂ, ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਸੁਭਾਵ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਭਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਹੋਵੇਗੀ।

94. ਤਦਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਵੀਹ ਸਾਲ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

95. ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੰਮਾਪੁਰਮ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੁੱਡਾਲੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ 26 ਸਤੰਬਰ 2021 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਫਾਇਲਿੰਗ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਥਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਤੇ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਛੁਪਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਤਦਨੁਸਾਰ, ਰਜਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਵਮਾਨਨਾ ਲਈ ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਜੋਂ ਮਾਮਲਾ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

96. ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate